

UMRE YOLCULUĞUNUN ÖNEMİ VE SAĞLAYACAĞI KAZANIMLAR¹

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZDEMİR²

ÖZET

Bu çalışmada umre yolculuğuna çıkanların elde edecekleri kazanımların tespit edilmesi hedeflenmiştir. Umre, ihramlı olarak tavaf ve sa'y yapmak daha sonra tıraş olup ihramdan çıkmaktır. Yeterli imkânı olanların ömürlerinde bir defa umre ibadetini yapmaları gerekir. Umre için özel bir zaman dilimi yoktur. Yılın her hangi bir günü umre yapılabilir. Umre ibadetinin kazanımları ve fazileti çoktur. Hz. Peygamber (s.a.v) bir hadisinde edâ edilen bir umrenin diğer umreye kadar yapılan günahlara keffâret olacağını haber vermiştir. Umre yolculuğuna çıkan kişi; kutlu beldeler olan Mekke ve Medine'de ikâmet etme bahtiyarlığına ermekte, mikat yerinde umre yapmaya niyet edip ihrama girmektedir. Kâbe'nin etrafında yedi defa dönülmesine tavaf denilmektedir. Tavaf, hataların silinip sevapların kazanılmasına vesiledir. Umre yolcusu, diğer mescitlerde kılınan namazdan çok daha fazla sevap kazandıran Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî'de namaz kılma imkânına kavuşmakta, âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret etme şerefine ulaşmaktadır. Bütün bu kazanımlar umre ibadetinin önemini açık bir şekilde göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Umre, İhram, Kâbe, Sa'y, Tavaf

THE IMPORTANCE AND VALUES OF UMRAH JOURNEY

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the achievements of those who are going to umrah journey. Umrah is performing tawaf and sa'y in ihram and then shave and exit ihram. It is necessary to go to umrah once in a lifetime for those who can afford it. There is no specific time for umrah. We can perform umrah on any day of the year. The rewards and virtues of performing umrah are many, the Prophet (peace and blessings be upon him) mentioned is a hadith, "Between one umrah and another is an expiation of sins." The person who came to Umre's journey; He lives in Makkah and Medina, the blessed areas and makes intention to perform umrah in the Mikat location and enter into ihram. Circumambulating the Kaaba seven times is called tawaf. Tawaf is the occasion to wipe out the mistakes and win the rewards. The Umar passenger has the opportunity to pray in the Masjid al-Haram and the Masjid al-Nabawi, which earns much more rewards than the prayers performed in other mosques and he has the honor of visiting the tomb of the Prophet, who was sent as a mercy to the worlds. All these gains clearly demonstrate the importance of umrah worship.

Key Words: Umrah, Ihram, Kaaba, Sa'y, Tawaf

¹ Bu Makale 21-23 Ekim 2017 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen ASEAD II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

² Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, aozdemir@kastamonu.edu.tr

GİRİŞ

Umre, mikat mahallerinde umre niyeti ile ihrama girip, telbiye getirilerek Kâbe'ye ulaşılması ve Kâbe'de umre tavafı yapıldıktan sonra Safâ ile Merve arasında sa'y yapılarak tamamlanan bir ibadettir.

Umre ibadetinin rükünleri ihrama girerek tavaf ve sa'y yapmak, tıraş olarak ihramdan çıkmaktır. Umrenin rükünleri ve vacipleri konusunda mezhepler arasında farklı görüşler vardır. Şâfiî Mezhebine göre yukarıda zikredilenlerin tamamı rükündür. Hanefî mezhebine göre sa'y ve saçların tıraş edilmesi vaciptir. Mâlikî ve Hanbelî Mezheplerine göre tıraş olmak vacip diğerleri rükündür.³ Umrenin teklifi hükmü konusunda fıkıh mezhepleri arasında ihtilaf vardır. Hanefî ve Mâlikîlere göre, Müslümanların hayatlarında bir defa umre yapmaları sünnet, Şâfiî ve Hanbelîlere göre ise farzdır.⁴ Fıkıh kitaplarında umre ibadetinin yapılış şekli ve uyulması gereken kurallar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu çalışmada bizim hedefimiz umre yolculuğunun Müslüman için sağlayacağı kazanım ve değerler olduğu için umrenin fikhî hükümleri ayrıntılı bir şekilde burada ele alınmayıp sadece elde edilen kazanımlar tespit edilmeye çalışılacaktır. Umre ibadeti için bu çalışmada bahsedilen kazanım ve değerler hac ibadeti için evleviyetle ve daha fazlası ile söz konusudur. Ancak burada konu umre ibadeti ile sınırlandırıldığı için sadece umre için yola çıkanlar esas alınmıştır.

Umre ibadeti Müslümanların birçok kazanımlar elde etmesine vesile olmakta, hayata bakışını ve beklentilerini etkilemekte, inandığı değerler doğrultusunda yaşamayı öğretmekte, ahiret hayatı için hazırlanmayı hatırlatmaktadır.⁵

Umre ibadetinden arzu edilen sonuçların elde edilebilmesi için sahih bir niyetin olması, ibadetin şart ve rükünlerine riayet edilmesinin yanında, günah ya da bidat sayılan davranışlardan da kaçınmak gerekir. Makam-ı İbrahim'e el sürüp öpmek, Kâbe örtüsüne koku sürüp sonra o kokuyu kendi üstüne sürmek, Mescid-i Nebevi'ye elleri göğüste bağlayarak girmek, Hz.Peygamber'in kabrinin duvarlarını ve demirlerini öpmek, kabre doğru secde etmek, Mescid-i Nebevi'deki mihraba el sürmek yapılan bidatlara örnektir.⁶

İnsanlara kaba ve kırıcı davranmak, Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevi de yer tutmak, uygun olmayan davranışlarla Hacerü'l-esved'i öpmek için mücadeleye girişmek, namaz vaktini beklerken gereksiz hatta gıybet ve dedikodu içeren konuşmalara dalmak,⁷ orada ticaret yapmak helal olmakla birlikte zamanın çoğunluğunu alışveriş mekânlarında geçirmek umre sevabını azaltan davranışlara örnek olarak

³ Fıkıh mezheplerinin konu hakkındaki görüşleri için bkz. Kâsânî, Alâüddin Ebu Bekir, *Bedâi'u's-sanâi' fi tertîbi's-şerâi'*, V, 301-306; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, IV, 161; Ebû İshak Burhaneddin, İbrâhim b. Muhammed, *el-Mübdî' fi şerhi'l-Mukni'*, Beyrut 1997, III, 241; Ruayni Hattab Ebû Abdullah Şemseddin, *Mevâhibü'l-celil li-şerhi Muhtasarı Halil*, Beyrut 1992, III, 8; Akyüz, Vecdi, *Mukayeseli İbadetler İlmihali*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1995, IV, 272.

⁴ Mâlik, *Muvatta*, Hac, 1261; Mevsîlî, Ebû'l-Fazl Mecdüddin Abdullah b. Mahmûd, *el-İhtiyar li-ta'lili'l-muhtar*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1987, I, 157; Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali, *el-Mühezzebe fi fikhî'l-İmam eş-Şâfiî*, I, 358; İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddin Abdullah, *el-Muğni*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1405, III, 174.

⁵ Erdem, Mustafa, "Umre Ziyareti Üzerine Bazı Düşünceler", *Dini Araştırmalar*, 2007, c. X, sayı:29, s. 8.

⁶ Hac ve umre ibadetinde yapılan bidat davranışlar için bkz. Türk, Nurdoğan, "Kur'an-ı Kerim'de Hac ve Umre İbadetlerine Dair Yanlış İnanç ve Davranışları İfade Eden Ayetlerin Tefsiri", *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c.3, sayı:5, 2014, s.16-17.

⁷ Erdem, "Umre Ziyareti Üzerine Bazı Düşünceler", *Dini Araştırmalar*, 2007, c. X, sayı:29, s. 11.

gösterilebilir. Bu çalışmada ortaya konulan kazanımları elde edebilmek için bidat ve günah olan davranışlardan uzak durmak gerekmektedir.

I- UMRE İBADETİNİN ÖNEMİ

Umre ibadeti, mü'minlerin hatalarının affedilmesi ve mağfirete mazhar olmaları için büyük bir fırsattır. Eda edilen bir umre diğer umreye kadar yapılan (günahlara) keffâret olmaktadır.⁸ Hac ve umre fakirlik ve günahları, körüğün demirin pasını giderdiği gibi giderecektir.⁹

Umre ibadeti istenildiği zaman yapılabilir¹⁰ ve kişiye büyük sevap kazandırır ancak Ramazan ayında umre yapmanın ayrı bir önemi vardır. Çünkü Ramazan ayında yapılan umre, hac ibadetine denk sevap kazandırır.¹¹

Hz. Peygamber (s.a.v) “Allah’ın elçileri üç gruptur: Bunlar: Gaziler, hacılar ve umre yapanlardır.”¹², “Hacılar ve umre yapanlar Allah’ın elçileridir. Dua ettiklerinde Allah onların dualarına icabet eder. Bağışlanma dilediklerinde de onlara mağfiret eder.”¹³ buyurarak umre amacıyla yola çıkanları Allah rızası için yola çıkan gruplar arasında zikretmiştir. Bu niteliğe sahip bir grup, attığı her adım ve aldığı her mesafe sevap kazanırken, yol boyunca karşılaştığı sıkıntılara sabretmesi karşılığında da affa mazhar olacaktır.

Hz. Peygamber (s.a.v)’in, Hz. Ömer’in umreye gitmek için izin istemesi üzerine “Ey Kardeşim, Duana bizi de kat, bizi de unutma”¹⁴ buyurması, Hz. Ömer’e verdiği değeri göstermesinin yanında umre ibadetine atfettiği önemi de göstermektedir. Bu hadis aynı zamanda, umre esnasında yapılacak duaların kabul olunan dualardan olacağına da işaretler.

Müslümanlara rehber ve güzel örnek olan Resûlullah’ın hayatına baktığımızda umre ibadetine bizzat kendisinin de önem verdiğini görmekteyiz. Medine’ye hicretten sonra müşriklerle yapılan savaşlar sebebiyle umre yolculuğuna çıkamamış fakat şartlar uygun olur olmaz hicretin altıncı yılında umre yapma amacıyla ashabıyla beraber yola çıkmıştır.¹⁵ Resûlullah (s.a.v) dört defa umre yapmıştır. Birincisi müşriklerin kendisini Mekke’ye girmekten men ettikleri hicretin altıncı yılının zilkade ayındaki Hudeybiye umresi, ikincisi ertesi yıl gerçekleştirilen kaza umresi, üçüncüsü Huneyn ganimetini

⁸ Bkz. Buhârî, Umre, 1, 1683; Müslim, Hacc, 79, 3355; Tirmizî, Hacc, 90, 933; İbn Mâce, Menâsik, 3, 2888; Nesâî Menâsiku’l-Hac 3, 2622; Mâlik, Muvatta, Hac, 1257.

⁹ Bkz. Nesâî, Menâsiku’l-Hac, 6, 2630; Tirmizî, Hacc, 2, 810.

¹⁰ Salman, Faruk vdğr., *My Beautiful Religion I*, Erkam Yayınları, İstanbul, 2007, s. 216. Hanefî Mezhebine göre arefe günüyle kurban bayramının dört gününde umre yapılması mekruhtur. Bkz. Mevsilî, *el-İhtiyar li-ta’lîl’-muhtar*, I, 157.

¹¹ Bkz. Müslim, Hacc, 35, 1256; İbn Mâce, Menâsik, 45, 2991; Ebû Dâvûd, Menâsik, 81, 1990; Tirmizî, Hacc, 95, 939; Mâlik, Muvatta, Hacc, 26, 449. Bir başka rivayette Ramazan umresinin, Resûlullah ile beraber yapılan hacca denk olduğu beyan edilmiştir. Bkz. Ebû Dâvûd, Menâsik, 81, 1992.

¹² Nesâî, Menâsiku’l-Hac, 4, 2625.

¹³ İbn Mâce, Menâsik, 5, 2892.

¹⁴ Tirmizî, 110, 3562; İbn Mâce, Menâsik, 5, 2894; Ebû Dâvud, Vitir, 23, 1500.

¹⁵ İbn Hişam, Ebû Muhammed Abdülmelik, *Siret* (trc. A. Erkan), Huzur Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 293.

taksim ettiği zaman olan Cirâne umresi, dördüncüsü de veda haccı esnasında yaptığı umredir.¹⁶

Umrenin sevabından kimsenin mahrum kalmaması için Resûlullah (s.a.v), babasının hac ve umre yapamayacak kadar yaşlı ve ihtiyar olduğunu ifade eden kişiye, onun yerine hac ve umre görevini yapmasını istemiş;¹⁷ âdet döneminde olduğu için herkes ile birlikte umre yapamayan Hz. Aişe'nin umre yapabilmesi için kardeşi Abdurrahman b. Ebî Bekr'i görevlendirmiş ve O da Hz. Aişe'nin Ten'im'den ihrama girerek umre yapmasını sağlayarak bu görevi yerine getirmiştir.¹⁸

Allah Teâlâ'nın rızası gözetilerek çıkılan cihadda canını feda edenler şehitlik makamına nail olup ahirette büyük mükâfatla karşılaşacaklardır. “*Kim Allah yolunda, devenin iki sağımı arasında geçen süre kadar i'lâ-yi kelimetullah için savaşırsa, cennet ona vacip olur.*”¹⁹ Şehitlik, Allah Teâlâ'nın bol lütuf ve ikramına mazhar olunan bir derecedir. “*Şehidin -borç hariç- bütün günahları affedilir.*”²⁰ Hz. Peygamber (s.a.v), Allah yolunda cihad faaliyetlerine katılamayacak durumda olanlar için; “*Yaşlının, küçüğün ve kadının cihadı hac ve umredir.*”²¹ buyurarak hac ve umre ibadetinin cihada denk sevaba vesile olacağını haber vermiştir.

II- UMRE YOLCULARININ ELDE EDECEĞİ KAZANIMLAR

Asr-ı saadettten günümüze gelinceye kadar Mekke ve Medine'de bulunan evler, binalar yıkılmış ve değişmiş olsa da tabiat kendini korumakta o devrin izlerini barındırmaktadır. Gerçek peygamber sevgisine sahip kişiler için Resûlullah'ın gözüyle gördüğü, ayağıyla bastığı eliyle dokunduğu dağları, taşları, kumları müşahade etmek, oralarda onun izlerini aramak büyük bir kazançtır.

Umre için yola çıkan Müslümanlar Kâbe'ye ulaşıncaya kadar telbiye getirmekte, belirli süre Mekke ve Medine'de ikâmet etmekte, Beytullah'ı tavaf edip Safa ve Merve arasında sa'y ibadetini yerine getirmekte, ibadetlerini Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî'de eda etme imkânına kavuşmakta, Kuba'yı ziyaret ederek orada nafil namaz kılmaktadır. Konu ile ilgili hadisler incelendiğinde umre yolculuğunun Müslümanlar için büyük bir manevi kazanca dönüşeceği görülmektedir.

1- Mekke ve Medine'de İkâmet Etmek

Hz. Peygamber'in “*Bu ümmet, şu haram yerlere hak ettiği hürmeti lâyıkiyla gösterdikleri sürece hayır üzere olmaya devam eder. Bu hürmeti göstermediklerinde ise helak olurlar.*”²² beyanı, taşıdığı müjde ve uyarı açısından oldukça dikkat çekicidir. Hadisin müjdeli yönü harem bölgesine gereken hürmeti göstermek fert ve ümmet olarak hayır kapılarını açacaktır. Oraya hürmeten yapılan her olumlu davranış sevap

¹⁶ Bkz. Buhârî, Umre, 3, 1687-1688; Müslim, Hacc, 34, 1253; Ebû Dâvûd, Menâsik, 81, 1994; Tirmizî, Hacc, 7, 816.

¹⁷ Bkz. Ebû Dâvûd, Menâsik, 27, 1812; Tirmizî, Hacc 87, 930; İbn Mâce, Menâsik, 10, 2906; Nesâî, Menâsiku'l-Hac, 2, 2621.

¹⁸ Bkz. Buhârî, Hayz 18, 313; Müslim, Hacc, 17, 1212; Ebû Dâvûd, Menâsik, 24, 1784; İbn Mâce, Menâsik, 48, 3000; Nesâî, Menâsiku'l-Hac 151, 242; Tirmizî, Hacc, 91, 934.

¹⁹ Ebû Dâvûd, Cihad 40, 2541; Nesâî, Cihad, 25 3127; İbn Mâce, Cihad 15, 2792.

²⁰ Müslim, İmâre, 32, 1886.

²¹ Nesâî, Menâsiku'l-Hac, 4, 2626.

²² İbn Mâce, Menâsik, 103, 3110; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 347, 19072.

kazanmaya vesile olacaktır. Hadisin uyarı içeren yönü ise harem bölgesinin hürmetine zarar verecek herhangi bir davranışın cezasının yıkıma götürecektir kadar ağır olacağına haber verilmesidir.

Bir Müslüman kendi ülkesinde; yoldan insanlara zarar veren şeyleri kaldırmak, güzel sözlü-güler yüzlü olmak, yardımlaşmak, ikramda bulunmak, zor durumda olana yardım etmek, yolunu kaybedene yol göstermek, yolun hakkını vermek gibi olumlu davranışları yaparak sevap kazanmaktadır. Bu davranışlar harem bölgesinde oraya hürmeten yapılması durumunda ise başka yerde kazanılandan çok daha fazla mükâfat elde edilecektir. Buna göre, harem bölgesinde insanlara zarar veren bir şeyi yoldan kaldırmak, sıkıntıda olana yardım etmek gibi olumlu davranışlar başka yerde yapmaya kıyasla daha fazla ecir ve sevap kazandıracaktır.

Umre amacıyla memleketlerinden yola çıkanlar belirli bir süre o kutlu beldelerde ikâmet etmektedirler. Allah katından rızık olarak her çeşit ürünün getirilip toplandığı güvenli ve kutsal bir yer olan Mekke,²³ Allah'ın yeri ve göğü yarattığı zamandan beri mukaddes kıldığı bir yerdir. Kıyamete kadar da mukaddes (haram) olmaya devam edecektir.²⁴ Cenâb-ı Hak'ın rızasını elde etmek amacıyla Kâbe'ye gelenlere saygısızlık etmenin ayet-i kerime'de²⁵ yasaklanması, bu mekânlara verilen değeri açık bir şekilde göstermektedir.

Mekke'de ikâmet ederken elde edilen kazançlardan birisi de Hz. Peygamber'in "*Zemzem ne niyetle içilirse o faydayı sağlar.*"²⁶ buyurduğu, şifa kaynağı zemzem suyundan içebilmektir.

Umre amacıyla yolculuğa çıkanlar, umre ibadetinin bir rüknü veya şartı olmamakla birlikte Peygamber şehri Medine'de de bir süre kalmaktadırlar. Resûlullah (s.a.v), Medine'nin Haram bölge olduğunu ifade etmiş ve Medinelilerin mahsulü, ölçü ve tartılarının bereketi için dua etmiştir.²⁷ Peygamber duası almış bir şehirde yapılan alış-verişler madden ve manen berekete vesile olacaktır.

Medine şehri hakkında Resûlullah'ın özel bir ilgi ve sevgisi vardır. Hz. Peygamber(s.a.v), herhangi bir yolculuktan döndüğünde Medine'nin duvarlarına bakar, develerini hızlandırır, binek üzerinde ise onu daha hızlı harekete geçirirdi. Bunu Medine'yi sevdiğinden dolayı yapardı.²⁸ "*Gerçekten Uhud bizi seven bir dağdır. Biz de onu severiz.*"²⁹ hadisinden de bu sevgiyi görmek mümkündür.

Medine'nin hayrı hayır olduğu gibi şerri de hayır barındırmaktadır. Çünkü Medine'nin çile ve meşakkatine katlananlara Resûlullah (s.a.v) kıyamet gününde şefaathçi ve şahit olacaktır.³⁰ Medine'de birkaç gün de olsa bulunma imkânı elde eden Müslümanlar, hem Peygamber (s.a.v)'in sevgisine mazhar olmuş bir beldede bir müddet yaşama bahtiyarlığına kavuşmakta, hem de Resûlullah'ın Medine hakkındaki hayır dualarından manen istifade etmektedirler.

²³ Bkz. Kasas Sûresi, 28/57; Naml Sûresi, 27/91; Ankebût Sûresi, 29/67; Tin Sûresi, 95/3.

²⁴ Bkz. Nesâî, Menâsiku'l-Hac, 110, 2874; Ebû Dâvûd, Menâsik, 91, 2019.

²⁵ Bkz. Mâide Sûresi, 5/2.

²⁶ İbn Mâce, Menâsik, 78, 3062.

²⁷ Bkz. Buhârî, Buyu', 53, 2022; Müslim, Hacc, 85, 1373.

²⁸ Bkz. Buhârî, Fezâilu'l-Medine, 10, 1787.

²⁹ Müslim, Hacc, 93, 1393.

³⁰ Bkz. Müslim, Hacc, 85, 1363; Nesâî, Menâsiku'l-Hac, 97, 2853.

2- İhrama Girmek

Umrenin şartlarından birisi ihrama girmektir.³¹ İhram sözlük anlamı olarak “haram kılmak” anlamına gelmekte, terim olarak ise, hac veya umre ibadetini yapmaya niyet eden kimsenin diğer zamanlarda yapması helal olan bazı davranışların yasak hale gelmesini ifade etmektedir.³²

İhrama giren mü'min umrenin şartlarından birini yerine getirmiş olurken, ihramdan çıkarken tıraş olarak Resûlullah'ın duasına mazhar olmaktadır. Çünkü Resûlullah (s.a.v), ihramdan çıkarken tıraş olanlar ve saçını kısaltanlar için Allah'tan rahmet niyaz etmiştir.³³ İhramlı iken devesinden düşüp ölen bir kimse hakkında Resûlullah'ın “*Onu yıkayın. Ama kendisine koku yaklaştırmayın. Yüzünü de örtmeyin. Çünkü o, telbiye eder halde diriltilecektir.*”³⁴ buyurması da ihramlı olmanın Allah katındaki değerine açık bir şekilde işaret etmektedir.

İhrama giren kişi, normal zamanlarda helal olan birçok davranıştan ihramlı bulunduğu sürede uzak durarak haram kılma yetkisinin mutlak olarak Yüce Yaratıcı da olduğunu kabul ettiğini göstermekte, “*Din bir şeye haram hükmü verince haram, helal hükmünü verince helal olur*” anlayışını kabul ederek ilâhî emre kayıtsız şartsız itaatini göstermektedir.

3- Telbiye

Hac veya umreye niyet edip ihrama giren kişi telbiyeye başlayacaktır.³⁵ Telbiye, hacere'l-esved isti'lam edilip tavafa başlayınca kadar devam eder.³⁶ Telbiyede bulunan kişi kendisini zihnen ve fikren kutsal beldeye ve orada yapacağı ibadete hazırlarken, çevresindeki varlıkların da zikretmelerine vesile olarak kendisi de sevaba nail olmaktadır. Bu hususta Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Telbiyede bulunan hiçbir Müslüman yoktur ki, onun sağında veya solunda bulunan taş, ağaç, toprak onunla birlikte telbiyede bulunmasın.*”³⁷

Telbiye, Yaratıcıya gösterilen sadakatin, emrine mutlak bir şekilde itaatin bir göstergesidir. Umre yolculuğuna çıkan kişi, Yüce Yaratıcının çağrısına uyduğunu fiilî olarak göstermekte; yol boyunca getireceği telbiyeler ile diliyle de amacının hâlisâne olduğunu, yolculuğunun esas gayesinin ilâhî davete icabet etmek olduğunu ikrar etmektedir.

İhrama girenlerin hep beraber yüksek sesle telbiye getirmeleri, yapılacak ibadete ruhen hazır olma, yaşanan manevî atmosferi daha iyi hissetme, duygu derinliği ve şevk duyma bakımından ayrı bir önemi vardır. Resûlullah'ın “*Cibril aleyhisselam gelip,*

³¹ Haskefi, Alaeddin Muhammed b. Ali, *ed-Dürrü'l-muhtar fi şerhi Tenviri'l-ebşâr*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, t.y., II, 520; Mâverdi, *el-Hâvi'l-kebir*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, t.y., IV, 69.

³² İbn Manzûr, Ebû'l-Fazl Cemâlüddin, *Lisânü'l-Arab*, Beyrut, t.y., XII, 119.

³³ Bkz. Buhârî, Hacc, 126, 1640; Müslim, Hacc, 55, 3204; Tirmizî, Hacc, 74, 913; İbn Mâce, Menâsik, 71, 3044; Mâlik, Muvatta, Hacc, 32, 461.

³⁴ Müslim, Hacc, 14, 1206; Tirmizî, Hacc, 105, 951.

³⁵ Telbiye: “*Lebbeyk Allahumme Lebbeyk Lebbeyke Lâ şerike leke lebbeyk innelhamde venni'mete leke ve'l-mülk lâ şerike leke*” “Ey Allah'ım! Senin emrine (itaate) hazırım. Senin emrine uydum. Senin hiçbir ortağın yoktur. Senin emrine uydum. Şüphesiz ki (gerçek) hamd, nimet ve mülk Senindir. Senin hiçbir ortağın yoktur.”

³⁶ Kâsânî, Alâüddin Ebû Bekr b. Mes'ud, *Bedâ'i'u's-sanâi' fi tertîbi's-şerâ'i'*, V, 307; Ögüt, Salim, “Telbiye”, *DİA*, XL, 396.

³⁷ Tirmizî, Hacc, 14, 828.

*ashabıma ve yanımda bulunanlara telbiyede seslerini yükseltmelerini emretmemi söyledi.*³⁸ beyanını burada hatırlamak yararlı olacaktır.

4- Tavaf

Umrenin rükünlerinden bir diğeri tavaftır.³⁹ Tavaf, dünyada insanlar için kible ve mabet olarak kurulan ilk ev olan,⁴⁰ Rabbin kutsal evi olarak vasıflandırılan,⁴¹ insanlık için toplanma ve güvende olunan yer kılınan⁴² Kâbe'nin etrafında yedi şavt ile tamamlanmaktadır.⁴³ Allah, Kâbe'yi, o saygıdeğer mabedi, insanlık için maddî ve manevî hayat kaynağı kılmıştır.⁴⁴

Umre yapmak üzere Mekke'de bulunan Müslümanlar Kâbe'de gerek umre tavafi gerekse de nafîle tavaf yaparak büyük sevap elde etmektedirler. Tavaf ibadetinin önemi ve değeri hakkında Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Kâbe'yi yedi defa tavaf etmek bir köle azat etmeye denktir.”*⁴⁵ *“Kim tavaf için ayağını kaldırıp indirirse her adımı için Allah onun bir hatasını siler ve bir sevap yazar.”*⁴⁶ *“Kim Beyt'i (Kâbe'yi) elli defa tavaf ederse annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından tertemiz olur.”*⁴⁷ *“Bir kimse bu Beyt'e (Kâbe'ye) gelir de kötü söz söylemez ve günah işlemezse annesinin doğduğu gibi (tertemiz) döner.”*⁴⁸

Tavafa Hacerü'l-esved isti'lam edilerek başlanılır.⁴⁹ Allah Teâlâ, Hacerü'l-esved'e kıyamet gününde göreceği iki göz, konuşacağı dil verecek ve o kendisini hakkıyla isti'lam edenlere şahitlik edecektir.⁵⁰ Tavaf esnasında Kâbe'nin iki rüknüne meshedilir.⁵¹ Bunlar Rük-n-ü Yemânî (Hacerü'l-esved'den önceki köşe) ile Rük-n-ü Esveddir. (Hacerü'l-esved'in bulunduğu köşe). Kâbe'nin bu iki rüknünün meshedilmesi günahlar için keffârettir.⁵²

5- Sa'y

Safa ile Merve arasında Safa'dan başlamak üzere yedi defa gidip gelmeye denir. Tarihi süreçte yaşananlara baktığımızda Safa ve Merve Hz. İsmail'in annesi Hacer'in su aramak üzere koştuğu iki tepedir.

“Şüphesiz ki, Safa ile Merve Allah'ın koyduğu nişanlardandır. Her kim Beytullah'ı ziyaret eder veya umre yaparsa onları tavaf etmesinde kendisine bir günah yoktur. Her kim gönüllü olarak bir iyilik yaparsa şüphesiz Allah kabul eder ve

³⁸ Ebû Dâvûd, Menâsik, 26, 1814.

³⁹ Kâsânî, *Bedâ'i'u's-sanâi' fi tertibi's-şerâ'i'*, V, 303.

⁴⁰ Bkz. Âl-i İmrân Sûresi, 3/96.

⁴¹ Bkz. İbrâhim Sûresi, 14/37.

⁴² Bkz. Bakara Sûresi, 2/125.

⁴³ Mevsilî, *el-İhtiyar li-ta'lili'l-muhtar*, I, 147.

⁴⁴ Bkz. Mâide Sûresi, 5/97.

⁴⁵ Nesâî, Hacc, 134, 2919.

⁴⁶ Tirmizî, Hacc, 111, 959.

⁴⁷ Tirmizî, Hacc, 41, 866.

⁴⁸ Müslim, Hacc, 80, 3358.

⁴⁹ Sahnûn, Abdüsselâm b. Saïd et-Tenûhî, *el-Müdevvene*, y.y., II, 497.

⁵⁰ Bkz. Tirmizî, Hacc, 113, 961.

⁵¹ Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebir*, IV, 321.

⁵² Bkz. Tirmizî, Hacc, 111, 959; Nesâî, Hacc, 134, 2919.

(yapılanı) hakkıyla bilir.”⁵³ ayeti sa’y yapmanın dinin bir şiarı ve nişanesi olduğunu haber vermektedir.

6- Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî’de İbadet Etmek

Umre amacıyla yola çıkanlar, Hz. Peygamber (s.a.v)’in “*Ancak üç mescide gitmek için yolculuğa çıkılır. Bunlar: Mescid-i Haram, Mescid-i Nebevî ve Mescid-i Aksâ.*”⁵⁴ buyurarak önemine işaret ettiği üç ibadet yerinden ikisinde -Mescid-i Haram, Mescid-i Nebevî’de- ibadet etme imkânına kavuşmaktadırlar. Buralarda kılınan namazların başka yerlerde kılınan namazlara üstünlüğüne dair Resûlullah (s.a.v) şöyle haber vermiştir: “*Mescid-i Haram’da kılınan namaz diğer mescitlerde kılınan namazdan yüz bin kat üstündür.*”⁵⁵ “*Resûlullah’ın mescidinde kılınan bir namaz, Mescid-i Haram hariç diğer mescitlerde kılınan namazdan bin kere daha üstündür.*”⁵⁶ Ayrıca Mescid-i Nebevî temelleri takva ile atılan mescid diye Tevbe Sûresi 108. ayetinde övgüye mazhar olmuştur.⁵⁷

Mescid-i Nebevî’nin değeri hakkında Resûlullah (s.a.v) “*Benim şu minberimin ayakları, cennetteki derecelerdir.*”⁵⁸ “*Benim evimle minberimin arası cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim de havzımın üzerindedir.*”⁵⁹ buyurmuştur. Havz, Havz-ı Kevserdir. Hadislerde suyunun süttten beyaz, kardan soğuk, köpükten yumuşak, altın ve gümüşten kanalları olan, suyundan içenin ebediyen susamayacağı, yüzünün ebediyen kararmayacağı özellikleriyle tasvir edilen ve Havz-ı Kevser diye isimlendirilen Havzın, Kevser’in⁶⁰ bir uzantısı olduğu ifade edilmiştir.⁶¹

7- Kuba Mescidinde İbadet Etmek

Umre ibadeti için Haremeyn’de bulunanların bir başka sevap kazanma yolu Kuba mescidinde namaz kılmalarıdır. Kuba mescidinde namaz umre ibadetinin bir rüknü değildir. Bununla birlikte Kuba mescidinin değerini gösteren hadisler sebebiyle umre yolcuları Kuba’da namaz kılmayı ihmal etmemektedirler. Resûlullah (s.a.v), Kuba mescidine bazen yaya, bazen de binekli olarak gelir ve orada iki rekât namaz kılardı.⁶² Orada namaz kılanlar hem bu sünneti eda etmenin yanında “*Kim Kuba Mescidine gelmek için yola çıkar ve orada namaz kılsa umre yapmış gibi sevap kazanır.*”⁶³ müjdesine de nail olmaktadır.

8- Tarihî Önemi Olan Mekânları Ziyaret Etmek

⁵³ Bakara Sûresi, 2/158.

⁵⁴ Müslim, Hacc, 95, 1397; Nesâî, Mesâcid, 10, 700; Ebû Dâvûd, Menâsik, 97, 2035.

⁵⁵ İbn Mâce, İkâmetü’s-salât, 195, 1406.

⁵⁶ Müslim, Hacc, 94, 1394; Nesâî, Mesâcid, 7, 694.

⁵⁷ Bkz. Müslim, Hacc, 96, 1398; Nesâî, Mesâcid, 8, 697. Ayette işaret edilen mescidin Kuba mescidi olduğunu savunanlar da vardır. Bkz. Mâverdî, *en-Nüket ve’l-uyûn*, II, 143.

⁵⁸ Nesâî, Mesâcid, 7, 696.

⁵⁹ Buhârî, Fezâilü’l-Medine, 11, 1789; Müslim, Hacc, 92, 1391; Nesâî, Mesâcid, 7, 695.

⁶⁰ Resûlullah Kevser’i şöyle tanımlamıştır: “*Kevser cennette bir ırmaktır. Irmağın iki kenarı altındadır. Yâkut ve büyük inciler üzerinde akar. Toprağı miskten daha güzel kokuludur. Suyu baldan daha tatlı ve kardan daha beyazdır.*” İbn Mâce, Zühd, 39, 4334.

⁶¹ Ertürk, Mustafa, “Havz-ı Kevser”, *DİA*, XVI, 546-547.

⁶² Bkz. Buhârî, Tatavvu’, 15, 1134; Müslim, Hacc, 97, 1399; Ebû Dâvûd, Menâsik, 98, 2042.

⁶³ Nesâî, Mesâcid, 9, 699.

Umre yolcuları umre ibadetini eda etmenin sevabını kazanmanın yanında, ilk Müslümanlar için hayatî öneme sahip olayların yaşandığı mekânları da ziyaret etme imkânına kavuşmaktadırlar.

İlk vahyin indiği Nur Dağı'ndaki Hira mağarası, hicret esnasında Hz. Peygamber'in müşriklerden saklanmak için üç gün içinde kaldığı Sevr mağarası, haccın farzı olan vakfenin yapıldığı Arafat ve Cebel-i Rahme, Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarının yapıldığı mekânlar, Kibleteyn Mescidi, Mekke'de Cennetu'l-Mualla, Medine'de Cennetü'l-Bâkî kabristanları, Hudeybiye anlaşmasının yapıldığı yer, İslam'ı öğretmek için yola çıkan bir grup ashabın şehit edildiği Reci mevkii,⁶⁴ Resûlullah'ın ayağının bastığı, gözünün gördüğü yollar, dağlar, ovalar... Burada sayılan yerleri ziyaret etmek umre ibadetinin bir parçası ve unsuru değildir. Umre amacıyla Mekke ve Medine'de bulunanlar ibadetleri eda ettikten sonra kalan zamanlarında Hz. Peygamber'in ve sahabîlerin hayatında önemli yeri bulunan birçok yeri görme imkânına kavuşmaktadırlar. Bu mekânlar; nübüvvetin ilk yıllarından itibaren Allah yolunda gösterilen fedakârlıkları, katlanılan sıkıntıları, yapılan mücadeleleri hatırlatması bakımından Müslümanların hayatında önemli bir kazanıma sebep olmaktadır.

SONUÇ

Mü'minlerin yükümlü oldukları tüm ibadetlerin hem kişiye hem de topluma yönelik birçok faydası bulunmaktadır. Umre yolculuğuna çıkan kişi; kutlu beldeler olan Mekke ve Medine'de ikâmet etme bahtiyarlığına ermekte, umre yapmaya niyet edip ihrama girip, hataların silinip sevapların kazanılmasına vesile olan tavaf ibadetini yapmakta, diğer mescitlerde kılınan namazlardan çok daha fazla sevap kazandıran Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî'de namaz kılma imkânına kavuşmakta ve Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret etme şerefine ulaşmaktadır. Bütün bu kazanımlar, umre yapmak için yapılan yolculuğun önemini ve değerini açık bir şekilde göstermektedir.

Umre ibadetinin bir unsuru olmamakla birlikte Mekke ve Medine'deki tarihî öneme sahip olan ziyaret mekânlarını görmek; Müslümanın ruh dünyasında yenilenmeye, Hz. Peygamber ve ashabının i'lây-ı kelimetullah için yaptıkları mücadeleleri hissetmeye vesile olmaktadır.

Dünya işleriyle meşgul olan zihinler ve gönüller yorulmakta, kendini yenileme ve tazeleme ihtiyacı duymaktadır. Umre yolculuğu; umrenin şart ve rükünlerini yaparak naslarda beyan edilen büyük ecirlere ulaşma, kutsal beldeleri görme ve Resûlullah'ın ayağının bastığı toprakları müşahede etme yenilenme ihtiyacı için önemli bir fırsat olmaktadır. Çünkü umre ibadeti, Müslümanların yorulan zihinlerini dinlendirmekte, bunalan gönüllerini feraha kavuşturmakta ve yeni bir heyecanla inancını yaşama bilinci sunmaktadır.

Umre amacıyla dünyanın dört bir tarafından yola çıkan Müslümanların elde edecekleri mükâfatları, maddî ve manevî menfaatleri ortaya koyma amacıyla yaptığımız bu çalışma göstermektedir ki, halis niyetlerle bu yolculuğa çıkanlar evlerine, yurtlarına maddi ve manevi büyük kazanımlarla dönmektedirler. Umre ibadetini eda edenlerin en kısa zamanda tekrar umre yapma arzusu taşımaları, umre yolculuğu süresince elde

⁶⁴ Umre ziyaretinde ziyaret edilen mekânlar hakkında bkz. Keleş, Ekrem, *Umre Rehberi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2013, s. 38-89.

ettikleri ecir ve mükâfatların manevî dünyalarında oluşturduğu olumlu etkilerin en önemli göstergesidir.

KAYNAKÇA

- AHMED, Ebû Abdillâh İbn Hanbel (v. 241), *Müsned*, Müessesetü Kurtuba, Kâhire, t.y.
- AKYÜZ, Vecdi, *Mukayeseli İbadetler İlmihali*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil (v. 256), *Sahîhu'l-Buhârî* (thk. Mustafa Dib el-Buğâ), I-VI, Dâru İbn Kesir, Beyrut, 1987.
- EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. el-Eş'as (v. 275), *Sünen*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, t.y.
- EBÛ İSHAK BURHANEDDİN, İbrâhim b. Muhammed, *el-Mübdî' fî şerhi'l-Mukni'*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1997.
- ERDEM, Mustafa, "Umre Ziyareti Üzerine Bazı Düşünceler", *Dini Araştırmalar*, 2007, c. X, sayı:29, s. 7-12.
- ERTÜRK, Mustafa, "Havz-ı Kevser", *DİA*, XVI, 546-547, İstanbul, 1997.
- HASKEFÎ, Alaeddin Muhammed b. Ali, *ed-Dürri'l-muhtar fî şerhi Tenviri'l-ebşâr*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, t.y.
- İBN HİŞAM, Ebû Muhammed Abdülmelik (v. 218), *Sîret* (trc. Arif Erkan), Huzur Yayınevi, İstanbul 1995.
- İBN KUDÂME, Ebû Muhammed Muvaffakuddin Abdullah (v. 620), *el-Muğni*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1405.
- İBN MÂCE, Muhammed b. Yezid el-Kazvinî (v. 273), *Sünen* (thk. M.F. Abdülbâki), Dâru'l-Fikr, Beyrut, t.y.
- İBN MANZÛR, Ebü'l-Fazl Cemâlüddin Muhammed (v. 711), *Lisânü'l-Arab*, Beyrut t.y.
- KÂSÂNÎ, Alâüddin Ebû Bekr b. Mes'ud (v. 587/1191), *Bedâ'i'u's-sanâi' fî tertîbi's-şerâ'i'*, y.y.
- KELEŞ, Ekrem, *Umre Rehberi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2013.
- KISA, Mahmut, *Kısa Tefsirli Kur'ân-ı Kerim Meâli*, Armağan Kitaplar, Konya, 2007.
- MÂLİK B. ENES (v. 179), *Muvatta'*, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Mısır, t.y.
- MÂVERDÎ, Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed (v. 450), *en-Nüket ve'l-uyûn*, y.y.
- _____, *el-Hâvi'l-kebir*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, t.y.
- MEVSİLÎ, Ebü'l-Fazl Mecdüddin Abdullah b. Mahmûd (v. 683), *el-İhtiyar li-ta'lîli'l-muhtar*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1987.
- MÜSLİM, Ebü'l-Hüseyin Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî (v. 261), *el-Câmiu's-Sahih*, Dâru'l-Cîl, Beyrut, t.y.
- NESÂÎ, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Şuayb (v. 303), *Sünen*, Matbaâtü'l-İslâmiyye, Halep, 1986.
- ÖĞÜT, Salim, "Telbiye", *DİA*, XL, 396-397, İstanbul, 2011.

- RUAYNÎ Hattab Ebû Abdullah Şemseddin, *Mevâhibü'l-celil li-şerhi Muhtasarı Halil*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1992.
- SAHNÛN, Abdüsselâm b. Saîd et-Tenûhî (v. 240/854), *el- Müdevvenetü'l-kübrâ*, y.y.
- SALMAN, Faruk-Yılmaz, Nazif- Özdirek, Recep, *My Beautiful Religion I*, Erkam Yayınları, İstanbul, 2007.
- ŞÎRÂZÎ, Ebû İshak İbrahim b. Ali (v. 476), *el-Mühezzeb fî fikhi'l-İmam eş-Şâfiî*, y.y.
- TİRMİZÎ, Ebû İsa Muhammed b. İsa (v. 279), *Sünen*, Dâru İhyâi't-Turâsil-Arabiyye, Beyrut.
- TÜRK, Nurdoğan, “Kur'an-ı Kerim'de Hac ve Umre İbadetlerine Dair Yanlış İnanç ve Davranışları İfade Eden Ayetlerin Tefsiri”, *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 3, sayı:5, s. 13-35, 2014.